

De geur van het bos

Rob Bijlsma, *Atlas Contact, Amsterdam, 2022*, 368 pp, ISBN 9789045046662, € 29,99

Rob Bijlsma is bekend als roofvogelspecialist, gedreven veldonderzoeker en criticaster van de Nederlandse natuurbescherming. In *Kerken van goud, dominees van hout* uit 2021 krijgen de natuurbeschermingsorganisaties er met dik hout van langs: ze laten hun oren hangen naar het grote publiek, zijn verslaafd aan subsidie, vernielen bestaande natuur om 'betere' natuur te maken, laten zich leiden door gladde managers en houden zich onledig met hopeloze acties als het bestrijden van exoten en het uitzetten van korhoenders. Kortom, met zulke natuurvrienden heb je geen vijanden meer nodig. Mocht de overmaat aan venijn mensen kopschuw hebben gemaakt, dan kan ik hen geruststellen. In *De geur van het bos* is de toon aanmerkelijk positiever en ligt de nadruk op natuurstudie en veldwerk, vaak uitgevoerd in Bijlsma's 'achtertuin', de bossen en heidevelden rond zijn Drentse woonplaats. Soms uitgebreid met gebieden in Afrika, waar hij het wel en wee van trekvogels volgt.

'In de veldbiologie draait het om uren maken', schrijft hij. Dat wil zeggen: om goed kijken, tellen en eindeloos geduld. Je zou het een roeping kunnen noemen. Bijlsma is er op jonge leeftijd mee begonnen, op het spoor gezet door schoolmeester Stel, en houdt het al ruim een halve eeuw vol. De verhalen in deze bundel getuigen ervan. Behalve op eigen ervaringen zijn ze gestoeld op wetenschappelijke bronnen

en 'vergeten' publicaties van amateurs. Daarnaast omvatten ze anekdotes, kritische beschouwingen over actuele onderwerpen (de wolf!) en behoorlijk diepgravende pogingen om waargenomen verschijnselen te duiden. Thematisch ingedeeld vormen ze samen 'een gestructureerde grabbelton'. Om er een greep uit te doen: ze gaan over het cognitief vermogen van de klapekster, het boomklimmen van uit het nest gevallen bosuilen (met foto's waarop je een jong in actie ziet), de tonglengte van de draaihals, de opmars van processierupsen, geplette mestkevers, het leven in boomtoppen, de nesten van waardvogels met een koekoeksei. Als er sprake lijkt te zijn van een goed mastjaar voor de beuk, onderzoekt Bijlsma of dat echt zo is. Hij gaat alle beuken in de naaste omgeving af, raapt 7147 nootjes en stelt vast dat er maar 2763 vol zijn. Valt tegen dus.

Elk onderzoeksresultaat roept weer nieuwe vragen op. Het is voor Bijlsma zowel een reden tot bescheidenheid als een blijvende inspiratiebron. Hoeveel hij in een halve eeuw ook te weten is gekomen, er is altijd veel meer wat nog duister is en opheldering behoeft. 'Goede reden om er nog wat jaren aan vast te plakken.'

Een onderwerp dat geregeld opduikt, is de veelbesproken mismatch als gevolg van klimaatverandering. Warmere aprilmaanden zorgen in onze streken voor een vroegere rupsenpiek. Waar insectenetende standvogels zich kunnen aanpassen door eerder eieren te leggen, vissen trekvogels achter het net. Reagerend op hun inwendige klok zouden ze te laat in hun broedgebied aankomen en hun jongen moeten opvoeden als de rupsenpiek al voorbij is. In het meest sombere scenario leidt dat tot ineenstortende trekvogelpopulaties. Bijlsma neemt geen genoegen met simpele verklaringen en zoekt uit waarop die alarmerende voorspellingen gebaseerd zijn. Voor de afname van veel trekvogelpopulaties blijken de droge jaren in hun overwinteringsgebied veel bepalender te zijn. Door te focussen op mismatch ziet men andere zaken over het hoofd. Vervuiling van water, bodem en lucht bijvoorbeeld, en grootschalige habitatverandering, die ook in Afrika 'in het kielzog van stijgende wereldbevolking en dito energieverbruik woest om zich heen grijpt.'

In de afdeling 'De blues' spreken de neergaande grafieken en treurige kaartjes boekdelen. Wat in 1970 nog kleinschalig boerenland was, is inmiddels bedolven onder steen en beton. De ransuil is in diezelfde periode als broedvogel sterk afgenomen. Een gemis, vindt Bijlsma. Maar hij weigert bij de pakken neer te zitten. 'Des te groter de vreugde als ik er weer eentje vind.'

Van iemand die zo monomaan met natuur bezig

is, zou je kunnen denken dat ie geen aandacht heeft voor zoiets als muziek of poëzie. Dat is dan getuige de citaten en verwijzingen een misvatting. *De geur van het bos* is een rijk en goed geschreven boek. Een ode aan het veldwerk en inspirerende voorgangers. Met talrijke toegiften in de vorm van voetnoten vol achtergrondinformatie, commentaren en vermakelijke weetjes. En ja, hier en daar stuit je toch op een sneer naar Natuurmonumenten met haar zogenaamde oerrrr-natuur of de blitse 'mediaboswachter' van Staatsbosbeheer, maar af en toe een dot peper kan geen kwaad.

Chantal van Dam